

DE FILM „WIJ BOUWEN”.

Een groot documentair werk van Joris Ivens.

In opdracht van den Alg. Ned. Bouwarbeidersbond heeft Joris Ivens een groote, documentaire film gemaakt, die gistermiddag in het gebouw van de A. M. J. V. voor genoodigden voor de eerste maal is vertoond met begeleiding van het V.A.R.A.-orkest onder leiding van Hugo de Groot.

De heeren L. v. d. Wal, voorzitter, en E. Sinoo, secretaris van den Bouwarbeidersbond, gaven vooraf langdurige beschouwingen over de beteekenis van hun organisatie, zoodat wij bijna een uur moesten wachten eer het eerste beeld op het doek verscheen. En daar de film meer dan 3000 meter lang is, was de vertoening eerst geëindigd op een tijd waarop de Amsterdammers aan tafel pleegt te zitten. Dat van de talrijke toeschouwers slechts zeer enkelen vóór het einde weg liepen, bewees, hoezeer vooral de laatste acten boeiden, die gewijd zijn aan het droogmalen van de Zuiderzee. Terecht werd Ivens aan het slot met een geestdriftige ovatie gehuldigd.

Het is bijna een onmogelijke eisch, het publiek twee-en-een-half uur te boeien met een film zonder eenige intrigue, waarin uitsluitend verschillende bouwvakken en het werk van een organisatie worden behandeld. Als geheel is dit groote werk dan ook een verstandig compromis geworden tusschen filmkunst en propaganda door middel van de film. Twee fragmenten: de eerste acte en de laatste drie steken hoog boven het overige werk uit. Het eerste fragment, „Heien”, werd reeds voor de Filmliga afzonderlijk vertoond en onlangs hier besproken. Ivens heeft den eenigszins zwakken inzet iets verbeterd waardoor de uitstekende qualiteiten van „Heien” nog beter uitkomen.

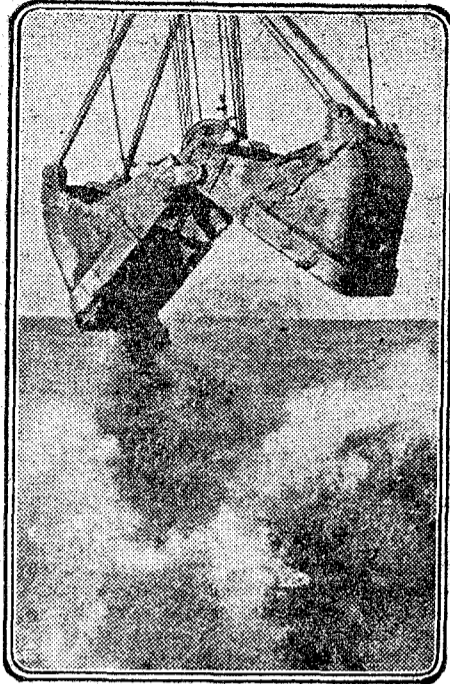
Daarna volgen vijf acten (de film telt er negen!) die, ofschoon zij telkens weer treffende momenten te zien geven, over het algemeen ver beneden het peil van „Heien” en vooral van het slotdeel — de drie acten „Zuiderzee” — blijven. In dit middenstuk blijkt telkens, hoezeer de kunstenaar aan banden is gelegd door zijn opdracht. Hij moet bestuursvergaderingen, congressen, bureauwerk laten zien. En groote moderne gebouwen vertoonen, hetgeen natuurlijk op plaatjes kijken uitloopt. En verder was hij blijkbaar verplicht, allerlei details van het woningbouwbedrijf te demonstreeren, die hem niet liggen.

Ivens werkt — wanneer hij geen mederegisseur naast zich heeft, zooals bij „Regen” waaraan Franken meewerkte — het best als hij tegenover een indrukwekkend onderwerp staat en hij kon blijkbaar niet sterk onder den indruk komen van een timmermanswinkel of een metselkarwei. Toch is hij er vaak in geslaagd van zeer ondankbare motieven als het bijhouden van een kaartstelsel en zelfs van droge statistieken nog iets aantrekkelijks te maken.

Verrassend, blijmoedig en humoristisch, is het dagje-uit van de jeugdige arbeiders, met boottocht, speeltuin en bezoek aan Roozendaal.

Dat de cineast getracht heeft met onderwerpen, die hem weinig gelegenheid geven tot het groote, forsche werk waarin zijn kracht ligt — m.n. met onderdelen van den woningbouw — telkens weer momenten van zuivere filmkunst te bereiken, werkt echter op den duur vermoeiend omdat men voelt, hoe ingespannen Ivens zelf met dit (voor hem) ondankbare materiaal heeft geworsteld.

Onvergelijkelijk sterker en vrijer zijn de laatste drie „bedrijven”: de sluisbouw voor

Filmmoment van het droogmaken der Zuiderzee.

de Zuiderzeewerken; het vlechten, wegsleepen en belasten van een geweldig zinkstuk en ten slotte de meeslepende climax: het dichten van het laatste gat in den dijk van Wieringen naar Medemblik.

Ivens heeft het voornemen te kennen gegeven van zijn „Zuiderzee”, evenals van „Heien”, later een zelfstandige film te maken. Dan zal men dit meesterwerk van documentaire filmkunst ongetwijfeld nog beter kunnen waardeeren dan na veel vermoeiend en — behalve voor de betrokken organisatie — weinig belangrijk propaganda-materiaal. Doch ook onder deze ongunstige omstandigheden maakte „De Zuiderzee” diepen indruk. De sluisbouw — op het droge — is nog eenigszins eentonig, vooral na zooveel ander bouwwerk, maar zoodra het water gaat meespelen, begint op het doek een machtig epos, een zuiver en onvergetelijk kunstwerk, geïnspireerd op den titanischen strijd tegen de zee, die, evenals het heien, door-en-door Hollandsch is en die waarschijnlijk vooral daarom den Nederlandschen filmkunstenaar zoo zeer kon bezielen. Met een sterke liefde, vrij van walsch pathos en sentimentaliteit, heeft Ivens de stoere polderwerkers gade geslagen en in hun rustigen, zwaren arbeid de schoonste, meest ontroerende momenten ontdekt. Hij heeft vooral gezien, hoe zij — misschien noodgedwongen, maar daarom niet minder broederlijk — elkaar helpen bij het torsen van geweldige lasten of bij het doorgeven van ballast voor de dijken.

Deze dijkwerkers zijn geen individualistische, moderne arbeiders, zooals de metselaars, timmerlieden en leidekkers in het voorafgaande gedeelte, maar — nog veel meer dan de heiers — menschen, die, hoe onbewust ook, bezield worden door een werk, dat grootscher is dan hun eigen belang. Zoo heeft Ivens hen ten minste gezien en hij is er in geslaagd, die epische visie in een sterk kunstwerk tot uiting te brengen. De overgang van den handarbeid naar die der werktuigen is dan ook onopvallend en kon zelfs een stijging worden. De reusachtige baggermachines, de statig zwenkende kranen, waarmee leem en steenen voor den dijk in zee worden gestort, zoodat het water hoog opspat en vooral de zee zelf, die door het steeds nauwer wordende gat van den dijk steeds sterker stroomt, vormen den ongezochten, natuurlijk en ongemeen indrukwekkenden climax.

Ivens, die op kleiner schaal reeds veel goed werk heeft geleverd, heeft met „De Zuiderzee” zichzelf overtroffen. Dit groote fragment is een stuk filmkunst en een stuk wereldgeschiedenis, dat ieder Nederlander moet zien. d. G.

JORIS IVENS' FILMWERK „WIJ BOUWEN”.

De nog niet vertoonde gedeelten.

Wij deelden reeds mede, dat Joris Ivens' filmwerk „Wij Bouwen”, dat zonder twijfel een succesvollen tocht door ons land zal maken, jl. Zaterdag aan de talrijke toeschouwers in het A.M.V.J.-gebouw niet volledig vertoond kon worden, wegens de buitengewone lengte der vele fraaie en boeiende opnamen. Velen hadden gehoor gegeven aan de invitatie van den Alg. Ned. Bouwarbeidersbond om hedenmorgen in „Riaflo” de nog niet onder de oogen van het publiek gebrachte gedeelten te komen zien.

Op het doek kwamen nu allereerst het timmerbedrijf en de steenhouwerij. Interessant is het te zien, hoe er in fabrieken van houtbewerking op één dag honderden deuren in elkaar gezet worden en welk een voorname rol voor allerlei doeleinden verder de machine tegenwoordig speelt in het vak van den timmerman. Belangwekkend is ook de steenbewerking, vooral het polijsten van zware stukken graniet en marmer. Een uitstekend beeld werd nog gegeven van den spoorwegbouw in Zuid-Limburg. Het werk voor den aanleg van de IJm-Schaesberg—Kerkrade—Simpelveld werd in zijn vollen omvang getoond, waarbij het massale zandvervoer in bijzondere mate de aandacht trok.

Nog eens kregen de aanwezigen de vele schitterende opnamen van de Zuiderzeewerken te zien, omdat er nu ook vertegenwoordigers van de directie dezer werken en van de M. U. Z. tegenwoordig waren. Dit gedeelte zou overal ook wel afzonderlijk vertoond kunnen worden! Het is een film op zichzelf, die zoodaals wij al reeds meldden, nagenoeg den geheelen moeilijken en omvangrijken arbeid goed in beeld brengt. Bijzonder belangwekkend is o.a. het vervaardigen en laten dalen der buitengewoon groote zinkstukken, ter beteugeling der zee-stroomingen op de plaatsen, waar de dijkbouw geschiedt. De arbeid van de reusachtige baggermolens, die het keileem uit zee opdiepen, dat noodig is voor de kernen der afsluitdampen, het storten van het leem, het werk der betonarbeiders werkzaam bij den bouw der uitwateringssluizen en de groote electrische gemalen en dan het zeer pakkend slot: het voltooien van den dijk tusschen Wieringen en Medemblik, dit alles kan men wel eenige keeren gaan zien, want het is zeer interessant voor iedereen.

Joris Ivens is er wel in geslaagd alles van den bouwarbeid naar voren te brengen, wat het gewone publiek nu juist nooit of zelden te aanschouwen krijgt of waarvoor eigenlijk nimmer goed gelegenheid is er iets van waar te nemen.

De film is bedoeld, gelijk gemeld, als een propagandawerk voor den Bouwarbeidersbond, maar het moet gezegd worden, dat alles wat naar directe propaganda zweemt, op zeer bescheiden schaal er in- en doorgeroelicht is.

„Wij bouwen” voor het Instituut voor Volkshuisvesting.

Zaterdagmiddag had in het verenigingsgebouw „Het Kraaiennest” aan de Linnaeusstraat een voorstelling plaats van Joris Ivens' film „Wij bouwen”. Deze opvoering was georganiseerd door den Gemeentelijken Woningdienst en het Nederlandsch Instituut voor Volkshuisvesting en Stedebouw. Onder de talrijke aanwezigen merkten wij op: onzen wethouder S. R. de Miranda, den directeur van den Woningdienst Ir. A. Keppeler en ons raadslid dr. J. v. d. Tempel.

Na een kort openingswoord van p.g. Henri Hartog, kreeg p.g. C. Sinoo het woord ter inleiding van de film.

De vertoening van „Wij Bouwen” had in het begin geen al te vlot verloop. Het was wat licht in de zaal en het apparaat funktioneerde niet al te goed. Gelukkig dat het sterkste deel, de Zuiderzeewerken, volkomen tot zijn recht kwam. Een luid applaus volgde op het slot.

De directeur van het Instituut, de heer P. Hudig, bracht in zijn sluitingswoord vooral dank aan Sinoo, die aan „Wij Bouwen” zoo'n werkzaam aandeel heeft gehad.